

HØJESTERETS DOM

afsagt fredag den 27. februar 2026

Sag 72/2025

(2. afdeling)

Anklagemyndigheden

mod

T

(advokat Eddie Omar Rosenberg Khawaja, beskikket)

I tidligere instanser er afsagt dom af Sermersooq Kredsret den 2. september 2024 (997/2024) og af Grønlands Landsret den 30. januar 2025 (K 197/24).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Jens Peter Christensen, Michael Rekling, Kurt Rasmussen, Jørgen Steen Sørensen og Peter Mørk Thomsen.

Påstande

Dommen er anket af T med påstand om frifindelse, subsidiært formildelse.

Anklagemyndigheden har påstået stadfæstelse.

Retsgrundlag

På gerningstidspunktet den 19. januar 2024 lød kriminallovens §§ 77, stk. 1, 118, 119, stk. 1, 121, 146, stk. 1, og 147, stk. 1, således:

”§ 77. For voldtægt dømmes den, der har samleje eller andet seksuelt forhold med en person, som ikke har samtykket heri.

...

§ 118. Samtidig med at retten ved dom fastslår, at tiltalte har begået en forbrydelse, træffes der i dommen bestemmelse om, hvilken af de i § 119 nævnte foranstaltninger der skal anvendes, jf. dog § 121, stk. 2.

§ 119. Retten kan træffe bestemmelse om:

- 1) Advarsel, jf. kapitel 25.
- 2) Bøde, jf. kapitel 26.
- 3) Betinget anstaltsdom, jf. kapitel 27.
- 4) Dom til tilsyn, jf. kapitel 28.
- 5) Dom til samfundstjeneste, jf. kapitel 29.
- 6) Dom til anstalt og tilsyn, jf. kapitel 30.
- 7) Anbringelse i anstalt, jf. kapitel 31.

...

§ 121. Ved valget og udmålingen af foranstaltning skal der tages hensyn til

- 1) lovovertrædelsens grovhed, herunder samfundets interesse i at modvirke handlinger af den pågældende art, og
- 2) gerningsmandens personlige forhold, herunder hvad der skønnes nødvendigt for at afholde den pågældende fra yderligere lovovertrædelser.

Stk. 2. Når særlige omstændigheder taler derfor, kan retten undlade at idømme nogen foranstaltning. Retten træffer i så fald bestemmelse herom i dommen.

...

§ 146. Anbringelse i anstalt kan anvendes, når det er nødvendigt

- 1) for at forebygge, at gerningsmanden begår yderligere lovovertrædelser, eller
- 2) af hensyn til lovovertrædelsens grovhed.

...

§ 147. Tiden for anbringelsen i anstalt, som ikke kan overstige 10 år, fastsættes i dommen.”

Af forarbejderne til kriminallovens dagældende § 121 fremgår bl.a. (Folketingstidende 2007-08, tillæg A, lovforslag nr. L 35, s. 1668):

”Det følger af den foreslåede bestemmelse i stk. 1, at rettens afgørelse om valg og udmåling af foranstaltning skal bero på en ligelig hensyntagen dels til grovheden af den begåede kriminalitet, dels til gerningsmandens personlige forhold.

I forhold til den gældende bestemmelse om foranstaltningsvalget i kriminallovens § 87 er hensynet til gerningsmandens personlige forhold nedtonet og nu ligestillet med hensynet til lovovertrædelsens grovhed. Dette indebærer, at retten i den enkelte sag skal vurdere, hvilken foranstaltningsform der som udgangspunkt kan komme på tale, og valget og udmålingen skal ske både under hensyntagen til lovovertrædelsens grovhed og til gerningsmandens personlige forhold.

I rettens vurdering skal der således ikke fokuseres alene på den begåede kriminalitet, men også på andre forhold, herunder den tiltaltes alder, tidligere kriminalitet mv. Et resocialiseringsbehov kan således betyde, at der skal anvendes en foranstaltning, der be-

finder sig et trin lavere på foranstaltningssstigen, end hvad den aktuelle sag ellers ville henføres til. Hvis gerningspersonen tidligere har begået lignende kriminalitet, kan det omvendt medføre, at der anvendes en trindhøjere foranstaltning (f.eks. anstaltsdom i stedet for tilsynsdom).”

Om kriminallovens dagældende § 77, stk. 1, fremgår af forarbejderne bl.a. (Folketingstidende 2022-23 (2. samling), tillæg A, lovforslag nr. L 49, s. 8 og 33):

”Overtrædelser af § 77 foranstaltes afhængig af forbrydelsens alvor og gerningsmandens personlige forhold, idet der er tale om handlinger, som varierer i grovhed. Derved kan der udmåles foranstaltninger på hele foranstaltningsspektret.

...

Der vil i almindelighed være grundlag for at udmåle en skærpet foranstaltning, hvis der som led i voldtægten er udøvet betydelig vold, hvis voldtægten har strakt sig over længere tid eller er begået af flere gerningsmænd, eller hvis gerningsmanden er trængt ind i et privat hjem og her begår voldtægt. Der vil omvendt kunne være grundlag for at udmåle en kortere foranstaltning end de angivne udgangspunkter, hvis der f.eks. er tale om andet seksuelt forhold end samleje eller om forsøg.

...

Det foreslåede § 77, stk. 1 og 2, viderefører uændret det eksisterende foranstaltningsniveau for voldtægt. Ved fastsættelse af foranstaltningen fremgår det af kriminallovens § 121, stk. 1, nr. 1, at der skal tages hensyn til lovovertrædelsens grovhed, herunder samfundets interesse i at modvirke handlinger af den pågældende art. Derudover følger det af kriminallovens § 121, stk. 1, nr. 2, at der skal tages hensyn til gerningsmandens personlige forhold, herunder hvad der skønnes nødvendigt for at afholde den pågældende fra yderligere lovovertrædelser. Det bemærkes, at foranstaltningsniveauet for voldtægt af personer under 18 år blev skærpet ved lov nr. 572 af 10. maj 2022. Af forarbejderne fremgår, at en forhøjelse af foranstaltningsniveauet med 50 pct. forudsættes, jf. Folketingstidende 2021-22, A, L 126 som fremsat, side 14.

Det bemærkes, at der som følge af de mange forskelligartede forhold omfattet af § 77, stk. 1 og 2, i kriminalloven er en meget stor variation i foranstaltningsniveauet for voldtægt. Der vil f.eks. i almindelighed være grundlag for at udmåle en skærpet foranstaltning, hvis der som led i voldtægten er udøvet betydelig vold, hvis voldtægten har strakt sig over længere tid eller er begået af flere gerningsmænd, eller hvis gerningsmanden er trængt ind i et privat hjem og her begår voldtægt. Der vil omvendt i almindelighed være grundlag for at udmåle en mindre indgribende foranstaltning, hvis der f.eks. er tale om andet seksuelt forhold end samleje eller om forsøg.

Fastsættelse og udmåling af foranstaltning beror således på domstolenes konkrete vurdering i det enkelte tilfælde af samtlige omstændigheder i sagen.”

Anbringender

T har til støtte for frifindelsespåstanden anført navnlig, at Grønlands Landsret har anvendt forsætsbegrebet forkert. Landsretten har fundet ham skyldig, alene fordi det blev anset for godtgjort, at der blev gennemført samleje uden forurettedes samtykke, uden at landsretten har vurderet, om han havde forsæt til at gennemføre samlejet uden forurettedes samtykke.

Til støtte for den subsidiære påstand gøres det gældende, at der ikke er grundlag for at udmåle foranstaltningen om anstaltsanbringelse til et niveau højere end 4 måneder. Efter forarbejderne til den samtykkebaserede voldtægtsbestemmelse i den danske straffelov kan passivitets-situationer sidestilles med og som udgangspunkt straffes på samme måde som i de situationer, hvor forurettede befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen (tilsnigesamleje). Efter grønlandsk retspraksis forud for indførelsen af den samtykkebaserede voldtægtsbestemmelse blev tilsnigesamleje foranstaltet med anstaltsanbringelse i omkring 4 måneder. I forarbejderne til den samtykkebaserede voldtægtsbestemmelse i den grønlandske kriminallov blev der ikke taget stilling til, hvordan forhold omfattet af den nykriminaliserede bestemmelse skal foranstalles, men det fremgår, at det eksisterende foranstaltningsniveau blev videreført. Foranstaltningen bør derfor fastsættes i overensstemmelse med udgangspunktet til anstaltsanbringelse i 4 måneder. Der er på grund af hans personlige forhold grundlag for at gøre foranstaltningen betinget med vilkår om samfundstjeneste.

Anklagemyndigheden har anført navnlig, at landsrettens præmisser må forstås sådan, at T har haft den fornødne subjektive tilregnelser i form af forsæt, idet samlejet ifølge landsretten skete, selv om forurettede sagde fra. Landsretten lagde ved bevisvurderingen vægt på Ts egen forklaring om, at forurettede allerede inden episoden vistnok havde tilkendegivet, at de ikke skulle have sex, og at hun svarede med benægtende lyde, da han ville have analt samleje. Det følger heraf, at T havde forsæt til at have samleje, herunder analt samleje, med forurettede uden hendes samtykke. Landsretten har derfor ikke anvendt forsætsbegrebet forkert.

Anklagemyndigheden har for landsretten påstået stadfæstelse og finder derfor at være afskåret fra at påstå skærpende for Højesteret. Foranstaltningen bør under alle omstændigheder være en ubetinget anstaltsanbringelse, og længden bør ikke fastsættes til mindre end 6 måneder. Ved

den konkrete fastsættelse af foranstaltningen må det indgå bl.a., at forurettede sagde fra, og at hun blev udsat for både vaginalt og analt samleje, som indebar en betydelig krænkelse af hendes værdighed, integritet og seksuelle selvbestemmelsesret.

Højesterets begrundelse og resultat

Sagens baggrund og problemstilling

T blev ved Grønlands Landsrets anke dom af 30. januar 2025 dømt til anbringelse i anstalt i 6 måneder for overtrædelse af den grønlandske kriminallovs § 77, stk. 1, ved i januar 2024 at have haft vaginalt og analt samleje med F uden hendes samtykke. Landsrettens dom var en stadfæstelse af kredsrettens dom.

Kredsretten havde ved bevisvurderingen lagt til grund bl.a., at F skubbede Ts hænder væk, da han rørte hende på brysterne og balderne, og at han gennemførte vaginalt samleje og forsøgte analt samleje, men at F flyttede sig, så det ikke lykkedes. Kredsretten lagde desuden til grund bl.a., at T vendte hende om på maven og gennemførte vaginalt og analt samleje, men at han stoppede, da hun i forbindelse med det anale samleje sagde nej, idet han herefter på ny gennemførte vaginalt samleje, selv om hun forsøgte at rejse sig og skubbe ham væk.

Kredsretten lagde endvidere til grund, at F fra begyndelsen af episoden sagde, at hun ikke havde lyst, og at hun i øvrigt forholdt sig passivt. Kredsretten fandt det herefter bevist, at T havde vaginalt og analt samleje med F uden hendes samtykke, og at dette måtte have stået klart for ham, hvorfor han havde forsæt til overtrædelse af den grønlandske kriminallovs § 77, stk. 1.

Grønlands Landsret fandt det også efter bevisførelsen for landsretten bevist, at T havde vaginalt og analt samleje med F uden hendes samtykke. Landsretten lagde vægt på bl.a. Fs sikre og troværdige forklaring, herunder om at hun sagde fra, da T forsøgte analt samleje, men at han efterfølgende gennemførte samleje både vaginalt og analt med hende. Landsretten lagde også vægt på Ts forklaring om, at han troede, at F nok forud for mødet havde skrevet til ham, at de måske ikke skulle have sex, og at hun svarede med benægtende lyde, da han ville have analt samleje.

For Højesteret angår sagen, om landsretten kan anses for at have lagt til grund, at T havde forsæt til at overtræde kriminallovens § 77, stk. 1. Sagen angår desuden, om der er grundlag for at formilde den idømte foranstaltning.

Forsæt

Højesteret finder, at Grønlands Landsret burde – som kredsretten – have forholdt sig udtrykkeligt til, om T havde forsæt til at overtræde kriminallovens § 77, stk. 1.

Det fremgår dog af landsrettens dom, at retten ved bevisbedømmelsen lagde til grund bl.a., at F sagde fra, da T forsøgte analt samleje, men at han efterfølgende gennemførte samleje både vaginalt og analt med hende. Landsretten lagde også vægt på Ts forklaring om, at han troede, at F nok forud for mødet havde skrevet til ham, at de måske ikke skulle have sex, og at hun svarede med benægtende lyde, da han ville have analt samleje.

Højesteret finder herefter, at dommen må forstås sådan, at landsretten har fundet det bevist, at T havde forsæt til at gennemføre samleje som beskrevet i tiltalen uden Fs samtykke.

Ts frifindelsespåstand tages derfor ikke til følge.

Udmålingen

Ved overtrædelse af den grønlandske kriminallovs § 77, stk. 1, træffer retten efter § 118 bestemmelse om, hvilken af de foranstaltninger, der er nævnt i § 119, herunder anbringelse i anstalt, der skal anvendes. Det fremgår af § 121, stk. 1, at der ved valget og udmålingen af foranstaltning skal tages hensyn til lovovertrædelsens grovhed, herunder samfundets interesse i at modvirke handlinger af den pågældende art, og gerningsmandens personlige forhold, herunder hvad der skønnes nødvendigt for at afholde den pågældende fra yderligere lovovertrædelser.

Den samtykkebaserede voldtægtsbestemmelse i kriminallovens § 77, stk. 1, trådte i kraft den 1. juli 2023. Forud for ændringen fandt kriminallovens § 77 anvendelse bl.a. vedrørende forhold, hvor gerningsmanden tiltvang sig samleje eller andet seksuelt forhold ved vold eller trussel om vold (nr. 1) eller skaffede sig samleje med eller andet seksuelt forhold til en per-

son, der befandt sig i en tilstand eller situation, i hvilken den pågældende var ude af stand til at modsætte sig handlingen (nr. 2).

Overtrædelse af kriminallovens § 77, stk. 1, blev efter praksis i Grønland forud for lovændringen som udgangspunkt og afhængig af bl.a. gerningsmandens personlige forhold foranstaltet med anstaltsanbringelse i omkring 1 år og 6 måneder for forhold omfattet af den tidligere § 77, stk. 1, nr. 1, og med anstaltsanbringelse i omkring 4 måneder for forhold omfattet af den tidligere § 77, stk. 1, nr. 2.

Det fremgår af forarbejderne til nyaffattelsen af § 77, stk. 1, at bestemmelsen uændret viderefører det eksisterende foranstaltningsniveau for voldtægt. Det fremgår desuden, at der i kraft af de mange forskelligartede forhold omfattet af § 77, stk. 1, er en meget stor variation i foranstaltningsniveauet for voldtægt. Der vil ifølge forarbejderne f.eks. i almindelighed være grundlag for at udmåle en skærpet foranstaltning, hvis der som led i voldtægten er udøvet betydelig vold, hvis voldtægten har strakt sig over længere tid eller er begået af flere gerningsmænd, eller hvis gerningsmanden er trængt ind i et privat hjem og her begår voldtægt. Der vil omvendt i almindelighed være grundlag for at udmåle en mindre indgribende foranstaltning, hvis der f.eks. er tale om andet seksuelt forhold end samleje eller om forsøg.

Højesteret finder, at der ved fastsættelse af foranstaltningen skal tages hensyn til forholdets karakter og grovhed, herunder at F sagde fra over for krænkelsen, der bestod i både vaginalt og analt samleje. Der skal endvidere efter § 121, stk. 1, nr. 2, tages hensyn til Ts personlige forhold, herunder hvad der skønnes nødvendigt for at afholde ham fra yderligere lovovertrædelser.

Højesteret finder efter det anførte og i lyset af praksis for foranstaltningsniveauet forud for lovændringen i 2023, at der ikke er grundlag for at nedsætte længden af den idømte foranstaltning. Der er heller ikke grundlag for at gøre foranstaltningen betinget.

Konklusion

Højesteret stadfæster Grønlands Landsrets dom, således at T dømmes til anbringelse i anstalt i 6 måneder.

Thi kendes for ret:

Grønlands Landsrets dom stadfæstes.

Statskassen skal betale sagens omkostninger for Højesteret.